EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

10. märts 2011 *

Kohtuasjas C-540/09,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Regeringsrätteni (Rootsi) 10. detsembri 2009. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 21. detsembril 2009, menetluses

Skandinaviska Enskilda Banken AB Momsgrupp

versus

Skatteverket,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja esimees J.-C. Bonichot, kohtunikud K. Schiemann, C. Toader (ettekandja), A. Prechal ja E. Jarašiūnas,

* Kohtumenetluse keel: rootsi.

kohtujurist: N. Jääskinen,
kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikus menetluses ja 10. novembri 2010. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– Skandinaviska Enskilda Banken AB Momsgrupp, esindaja: *skattejurist* J. Hefner,

– Skatteverket, esindaja: M. Loeb,

– Rootsi valitsus, esindaja: A. Falk,

– Iirimaa, esindaja: D. O'Hagan, keda abistas A. Aston, *SC*,

– Euroopa Komisjon, esindajad: D. Triantafyllou ja J. Enegren,

kuulanud 16. detsembri 2010. aasta kohtuistungil ära kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada nõukogu 17. mai 1977. aasta kuuenda direktiivi 77/388/EMÜ kumuleeruvate käibemaksudega seotud liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta – ühine käibemaksusüsteem: ühtne maksubaas (EÜT L 145, lk 1; ELT eriväljaanne 09/01, lk 23; edaspidi „kuues direktiiv") artikli 13 B osa punkti a ja punkti d alapunkte 1, 2 ja 5.

2 Taotlus on esitatud Skandinaviska Enskilda Banken AB Momsgruppi (edaspidi „SEB") ja Skatteverketi (Rootsi maksuamet) vahelises kohtuvaidluses selle üle, kuidas liigitada käibemaksust vabastamise eesmärgil emissiooni tagamise teenuseid („underwriting guarantee").

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Kuuenda direktiivi artikkel 2 näeb ette:

„Käibemaksuga maksustatakse:

1. kauba tarnimine või teenuste osutamine tasu eest riigi territooriumil maksukohustuslase poolt, kes sellena tegutseb;

[…]”.

4 Kuuenda direktiivi artikli 13 B osa sätestab:

„Ilma et see piiraks ühenduse muude sätete kohaldamist, vabastavad liikmesriigid enda kehtestatud tingimustel, mille eesmärk on tagada maksuvabastuse nõuetekohane ja arusaadav kohaldamine ning ennetada võimalikku maksudest kõrvalehoidumist, maksustamise vältimist ja muid kuritarvitusi, maksust järgmised tegevusalad:

a) kindlustus- ja edasikindlustustehingud, sh nendega seotud teenused, mida osutavad kindlustusmaaklerid ja kindlustusagendid;

[…]

d) järgmised tehingud:

1. krediidi andmine ja vahendamine ning krediidi haldamine krediidiandja poolt;

2. krediiditagatiste või muude tagatiste vahendamine või nendega seotud tehingud ja krediiditagatiste haldamine krediidiandja poolt;

[…]

5. tehingud, sh vahendamine, v.a haldamise ja hoidmisega seotud, mis on seotud aktsiate ja osadega, osalusega äriühingutes ja ühendustes, võlakirjadega ning teiste väärtpaberitega, v.a:

– dokumendid, mis tõendavad omandiõigust kaubale,

– artikli 5 lõikes 3 osutatud õigused või väärtpaberid;

[…]”.

Siseriiklik õigus

5 30. märtsi 1994. aasta käibemaksuseaduse (mervärdesskattelagen (1994:200)) (*SFS* 1994, nr 200, edaspidi „käibemaksuseadus") 1. peatüki § 1 sätestab:

„Käesoleva seaduse alusel tuleb riigile käibemaksu tasuda:

1. riigi territooriumil maksustatava ja majandustegevuse raames toimuva kaupade tarnimise või teenuste osutamise eest;

[…]".

6 Käibemaksuseaduse 3. peatüki § 9 sätestab:

„Käibemaksust on vabastatud pangandus- ja finantsteenused ning väärtpaberitega seotud tehingud või nendega sarnased tehingud.

Pangandus- ja finantsteenused ei hõlma notari kutsealal tegutsemist, võlgade sissenõudmise ja faktooringutehingutega seotud haldusteenuseid ega seifide rendileandmist.

„Väärtpaberitega seotud tehingud” on:

1. aktsiate ja muude osade või nõuetega kauplemine ja nende vahendamine, sõltumata sellest, kas need on väärtpaberitega esindatud, ja

2. investeerimisfondide haldamine investeerimisfondide seaduse (2004:46) tähenduses.”

7 Käibemaksuseaduse 3. peatüki § 10 on sõnastatud järgmiselt:

„Käibemaksust on vabastatud kindlustus- ja edasikindlustusteenused, sealhulgas maaklerite ja teiste kindlustusvahendajate kindlustus- või edasikindlustusteenused.”

Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimus

8 SEB on Rootsi krediidiasutus, kes on „käibemaksukontserni” („mervärdesskattegrupp”) emaettevõtja. Nimetatud krediidiasutus osutab finantsinstrumentide emiteerimisega seoses ka ettevõtluse rahastamise teenuseid.

9 SEB osutas 2002. aastal koos käibemaksukontserni teise liikmega kolmandale äriühingule emissiooni tagamise teenuseid, millega selle kontserni liikmed kohustusid

omandama need selle äriühingu aktsiad, mida aktsiate märkimiseks ettenähtud aja jooksul ei ole märgitud (edaspidi „emissiooni tagamine"). Emissiooni tagamise eest maksti kontserni liikmetele vahendustasu.

10 Kuna nimetatud kontsern oli seisukohal, et emissioonide tagamise teenus on käibemaksust vabastatud, ei võtnud ega arvestanud ta selle vahendustasu maksmisega seoses käibemaksu.

11 2005. aastal toimunud maksukontrolli tulemusel asus Skatteverket seisukohale, et emissiooni tagamine ei ole käibemaksuvaba tehing ja nõudis 30. detsembri 2005. aasta otsusega sisse käibemaksu 2002. aasta oktoobrikuu maksustamisperioodi eest.

12 SEB esitas selle otsuse peale kaebuse Länsrätten i Stockholms länile (Stockholmi lääni halduskohus), kes kaebuse rahuldamata jättis.

13 Kontsern esitas selle kaebuse rahuldamata jätmise otsuse peale apellatsioonkaebuse Kammarrätten i Stockholmile (Stockholmi teise astme halduskohus). Kuna viimane apellatsioonkaebuse rahuldamata jättis, esitas SEB kassatsioonkaebuse Regeringsrättenile (kõrgem halduskohus), väites, et kõnesolev emissiooni tagamise teenus on võrreldav teiste finantssektoris osutatavate teenustega, millega ei kaasne käibemaksu tasumise kohustust, nagu väärtpaberitega seotud tehingud, kindlustustehingud, laenu ja tagatiste andmine ning müügioptsioonide müük.

14 Selles küsimuses selgitab eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks, et Rootsi kohtupraktika kohaselt ei kujuta emissiooni tagamine endast maksuvaba tehingut kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunkti 5 tähenduses (väärtpaberitega seotud tehingud).

15 Regeringsrätten märgib siiski, et mitme liikmesriigi õigusnormides on erinevusi seoses emissiooni tagamise teenustele kuuenda direktiivi kõnealuse sättega ette nähtud maksuvabastuse kohaldamisega. Näiteks Iirimaal ja Ühendkuningriigis on eeskätt emissiooni tagamise teenuste osas sõnaselgelt ette nähtud käibemaksuvabastus.

16 Lisaks väidab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punktis a ja punkti d alapunktides 1, 2 ja 5 sätestatud maksuvabastuste tõlgendamist käsitlevas praktikas ei ole Euroopa Kohus andnud selget vastust küsimusele, kas mõni neist maksuvabastustest on kohaldatav teenustele, mis kujutavad endast emissiooni tagamist.

17 Neil asjaoludel otsustas Regeringsrätten menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas kuuenda direktiivi artikli 13 B osa tuleb tõlgendada nii, et selles sätestatud käibemaksuvabastus hõlmab ka teenuseid (emissiooni tagamine), mis kujutavad endast krediidiasutuse poolt tasu eest aktsiate emissiooni kavandavale äriühingule sellise tagatise andmist, mille alusel nimetatud krediidiasutus kohustub omandama need aktsiad, mida ei ole aktsiate märkimiseks ettenähtud aja jooksul märgitud?"

Eelotsuse küsimus

Sissejuhatavad märkused

18 Enne sellise nagu põhikohtuasjas arutusel oleva emissiooni tagamise võimaliku maksuvabastuse õigusliku aluse analüüsimist tuleb täpsustada, et see teenus kuulub kuuenda direktiivi kohaldamisalasse, kuna kujutab endast teenuse osutamist tasu eest nimetatud direktiivi artikli 2 lõike 1 tähenduses, võttes arvesse seda, et emitendi ja tagatise andja vahel on õigussuhe ja et vahendustasu, mida viimane emitendilt saab, kujutab endast tegelikku vastutasu talle tagatise andja poolt antud tagatise eest (vt selle kohta 3. märtsi 1994. aasta otsus kohtuasjas C-16/93: Tolsma, EKL 1994, lk I-743, punkt 14; 14. juuli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-172/96: First National Bank of Chicago, EKL I-4387, punkt 26, ja 16. detsembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-270/09: MacDonald Resorts, EKL 2010, lk I-13179, punkt 16).

19 Tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt kujutavad kuuenda direktiivi artiklis 13 ette nähtud maksuvabastused endast ühenduse õiguse autonoomseid mõisteid, mille eesmärk on välistada käibemaksusüsteemi liikmesriigiti erinev kohaldamine (vt eelkõige 25. veebruari 1999. aasta otsus kohtuasjas C-349/96: CPP, EKL 1999, lk I-973, punkt 15, ja 28. jaanuari 2010. aasta otsus kohtuasjas C-473/08, EKL 2010, lk I-907, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).

20 Seoses küsimusega, kas niisugune emissiooni tagamine võib olla kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti a ja punkti d alapunktide 1, 2 ja 5 alusel käibemaksust vabastatud, tuleb meenutada, et artiklis 13 sätestatud maksuvabastuste määratlemiseks kasutatud termineid tuleb tõlgendada kitsalt, arvestades seda, et need maksuvabastused on erandid üldpõhimõttest, mille kohaselt maksustatakse käibemaksuga iga teenus, mille maksukohustuslane on tasu eest osutanud. Igal juhul peab nende terminite

tõlgendamine olema kooskõlas nimetatud maksuvabastuste eesmärkidega ning pidama kinni neutraalse maksustamise põhimõtte nõuetest, mis on ühtse käibemaksusüsteemi lahutamatu osa. See kitsa tõlgendamise nõue ei tähenda seda, et nimetatud artiklis 13 loetletud maksuvabastusi määratlevaid termineid peaks tõlgendama nii, et nende toime kaob (vt eespool viidatud kohtuotsus Eulitz, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

21 Lõpuks, mis puudutab põhjuseid, mis olid kõnealuse artikli 13 B osas loetletud tehingute maksuvabastuse kehtestamise aluseks, siis tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et nende tehingute maksuvabastuse eesmärk on ületada maksustatava summa ja mahaarvatava käibemaksu suuruse kindlaksmääramisega seotud raskused ja vältida tarbijakrediidi kulude suurenemist (19. aprilli 2007. aasta otsus kohtuasjas C-455/05: Velvet & Steel Immobilien, EKL 2007, lk I-3225, punkt 24).

22 Esitatud küsimusele tuleb vastata eeltoodud kaalutlustest lähtudes.

Maksuvabastus kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunkti 5 alusel

23 Kuigi ei saa välistada seda, et põhikohtuasjas arutusel olev emissiooni tagamine kuulub mitmesse tehingukategooriasse, mis on kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti a või punkti d alapunktide 1, 2 või 5 alusel maksust vabastatud, siis võttes arvesse Euroopa Kohtule menetluse käigus esitatud märkusi, tuleb esitatud küsimust esiteks analüüsida lähtuvalt selle direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunktist 5, mis käsitleb väärtpaberitega seotud tehinguid.

Euroopa Kohtule esitatud märkused

24 SEB väidab, et põhikohtuasjas arutusel olev emissiooni tagamise teenus on Rootsis iseseisev teenus ja seda võib osutada väärtpaberite emissiooni üldisest teenusest eraldi. Lisaks märgib ta, et käesolevas asjas andsid emissiooni tagatise teised isikud kui aktsiate emiteerija.

25 Mööndes, et emissiooni tagamise teenuse puhul ei ole tegemist osaga finantsteenuste paketist ja et seda tuleb käibemaksuga maksustamisel eraldi hinnata, leiab Rootsi valitsus, et see teenus ei ole kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunkti 5 alusel käibemaksust vabastatud.

26 Selle teenuse liigitamise osas väidab SEB, kelle seisukohta toetab Euroopa Komisjon oma analüüsis, et kõnealune emissiooni tagamise teenus kujutab endast tehingut, mida Euroopa Kohus on määratlenud väärtpaberitega seotud tehinguna, kuna see võib luua, muuta või lõpetada tehingu poolte väärtpaberitega seotud õigusi ja kohustusi ning tuua pooltevahelise suhte õiguslikus või majanduslikus olukorras kaasa muutusi sellises tähenduses, nagu on sedastatud 5. juuni 1997. aasta otsuses kohtuasjas C-2/95: SDC, EKL 1997, lk I-3017, punktid 72 ja 73, ning 13. detsembri 2001. aasta otsuses kohtuasjas C-235/00: CSC Financial Services, EKL 2001, lk I-10237, punkt 33.

27 Iirimaa väidab, et selles liikmesriigis on emissiooni tagamine üksnes osa väärtpaberite emissiooniga seotud üldisest ja terviklikust teenusest, mis hõlmab eeskätt nõustamise ja turustamise teenust. See üldine teenus on Iirimaal käibemaksust vabastatud, kuna selle puhul on tegemist väärpaberitega seotud tehinguga, mis kuulub kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunkti 5 kohaldamisalasse.

28 Skatteverket leiab, et emissiooni tagamise teenust ei tule analüüsida kui väärtpaberitega seotud tehingut, kuna emissiooni tagamine iseenesest ei loo, muuda ega lõpeta väärtpaberitega seotud õigusi ega kohustusi. Sellel tehingul on tagatise andja ja emitendi vahelises suhtes õiguslikud tagajärjed üksnes siis, kui emissioonile ei ole teiste investorite poolt antud täielikku tagatist ja tagatise andjal tuleks märkida selle emissiooni käigus märkimata jäänud väärtpaberid. Niisiis on käibemaksuvabastus võimalik üksnes sellistel asjaoludel. Seevastu juhul, kui kapitalituru investorid on emissiooni täielikult taganud, ei muuda see väärtpaberitega seotud õigusi ega kohustusi ja seega ei ole käibemaksuvabastus võimalik.

Euroopa Kohtu vastus

29 Kõigepealt tuleb meenutada, võttes arvesse märkusi, mille Euroopa Kohtule on esitanud SEB ja Rootsi valitsus, kes on kõnesolevas küsimuses üksmeelel, et Rootsis võib kõnesolevat emissiooni tagamise teenust iseenesest pidada teenuseks, mida saab osutada eraldi, mitte väärtpaberite emissiooni käigus osutatavate teenustega seotud teenusena.

30 Selleks et esitatud küsimusele vastata, tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on sedastanud kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunktil 5 põhineva maksuvabastuse kohaldamisala kohta, et aktsiatega ja muude väärtpaberitega seotud tehingud on väärtpaberiturutehingud ning et väärtpaberitega kauplemisega kaasnevad toimingud, mis muudavad poolte õiguslikku- ja finantsolukorda (eespool viidatud kohtuotsus SDC, punktid 72 ja 73).

31 Kuid Euroopa Kohus on ka leidnud, et väärtpaberitega seotud tehingud on artikli 13 B osa punkti d alapunkti 5 tähenduses tehingud, mis võivad luua, muuta või lõpetada tehingu poolte väärtpaberitega seotud õigusi ja kohustusi (eespool viidatud kohtuotsus CSC Financial Services, punkt 33).

32 Lähtudes Euroopa Kohtu poolt eespool viidatud kohtuotsuses CSC Financial Services selliselt sõnastatud kriteeriumist, st muutusest, isegi võimalikust muutusest pooltevahelises õigus- ja finantssuhtes, tuleb märkida, et käesoleval juhul – nagu märgib kohtujurist oma ettepaneku punktis 53 – on põhikohtuasjas käsitletava emissiooni tagamise teenuse osas sellest kohtupraktikast tulenevad kriteeriumid täidetud.

33 Nimelt, ka juhul, kui aktsiate emissioon on lõpuks täielikult kapitalituru investorite poolt tagatud, nii et tagatise andjal ei ole enam vaja osta märkimata jäänud aktsiaid, võib sellise nagu põhikohtuasjas arutusel oleva emissiooni tagamise lepingu sõlmimine iseenesest luua, muuta või lõpetada aktsiatega seotud õigusi, ning niisugune võimalus iseenesest on piisav selleks, et liigitada kõnesolev emissiooni tagamise teenus väärtpaberitega seotud tehinguks viidatud kohtupraktika tähenduses.

34 Lisaks ei kuulu Skatteverketi seisukohast lähtudes sellise krediidiasutuse suhtes, kes on andnud tagatise niisugusele aktsiate emissioonile, mille tagajärjel kapitalituru investorid märgivad kõik emiteeritud aktsiad, kohaldamisele käibemaksuvabastus nimetatud tehingu alusel, kuna poolte vahel ei toimu aktsiate üleandmist ega seega tegelikku muutust poolte väärtpaberitega seotud õigustes ega kohustustes.

35 Seevastu juhul, kui teine krediidiasutus annab sama liiki emissiooni tagatise aktsiate emissioonile, mille käigus ei märgita kõiki aktsiaid, ja on seega sunnitud ostma märkimata jäänud aktsiad, siis see tehing, kuna see kuulub – vastupidi sellele, mida väidab Skatteverket – kuuenda direktiivi kohaldamisalasse ja on aktsiate emissioonist eraldiseisev tehing, on käibemaksust vabastatud, kuna niisugusel juhul muutuvad poolte väärtpaberitega seotud õigused ja kohustused.

36 Neil asjaoludel tuleb märkida, et kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunkti 5 tõlgendamine selliselt, et emissiooni tagamise teenus on maksuvaba või maksustatav sõltuvalt sellest, kas emiteeritud aktsiad märgitakse osaliselt või täielikult, on vastuolus neutraalse maksustamise põhimõttega, millel kuuenda direktiiviga kehtestatud ühine käibemaksusüsteem põhineb ja mis keelab käibemaksuga maksustamisel samalaadseid tehinguid tegevaid ettevõtjaid erinevalt kohelda (28. juuni 2007. aasta otsus kohtuasjas C-363/05: JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust ja The Association of Investment Trust Companies, EKL 2007, lk I-5517, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).

37 Kuna põhikohtuasjas arutusel olev emissiooni tagamise teenus kui väärtpaberitega seotud tehing kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunkti 5 tähenduses on käibemaksust vabastatud, ei ole põhikohtuasja lahendamiseks ja seega eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt esitatud küsimusele vastamiseks enam vaja analüüsida seda tagatise teenust veel kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti a ning punkti d alapunktide 1 ja 2 alusel.

38 Eespool toodud kaalutlustest lähtudes tuleb esitatud küsimusele vastata, et kuuenda direktiivi artikli 13 B osa punkti d alapunkti 5 tuleb tõlgendada nii, et selles sättes ette nähtud käibemaksuvabastus laieneb teenustele, mida krediidiasutus osutab emissiooni tagamise teel ja tasu eest aktsiate emissiooni kavandavale äriühingule, kui selle

tagatise kohaselt kohustub nimetatud krediidiasutus omandama need aktsiad, mida ei ole aktsiate märkimiseks ettenähtud aja jooksul märgitud.

Kohtukulud

39 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

Nõukogu 17. mai 1977. aasta kuuenda direktiivi 77/388/EMÜ kumuleeruvate käibemaksudega seotud liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta – ühine käibemaksusüsteem: ühtne maksubaas artikli 13 B osa punkti d alapunkti 5 tuleb tõlgendada nii, et selles sättes ette nähtud käibemaksuvabastus laieneb teenustele, mida krediidiasutus osutab emissiooni tagamise teel ja tasu eest aktsiate emissiooni kavandavale äriühingule, kui selle tagatise kohaselt kohustub nimetatud krediidiasutus omandama need aktsiad, mida ei ole aktsiate märkimiseks ettenähtud aja jooksul märgitud.

Allkirjad